

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

ხელნაწერის უფლებით

თეა ქუთათელაძე

საცხოვრებელი და საზოგადოებრივი შენობების ინტერიერების მონუმენტურ-
დეკორატიული ფერწერა ქ.თბილისში XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე

დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
წარდგენილი დისერტაციის

ა ვ ტ ო რ ე ფ ე რ ა ტ ი

სადოქტორო პროგრამა არქიტექტურათმცოდნეობა
შიფრი 1007

თბილისი

2015 წელი

სამუშაო შესრულებულია საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტში
არქიტექტურის, ურბანისტიკის და დიზაინის ფაკულტეტზე
დიზაინისა და არქიტექტურათმცოდნეობის დეპარტამენტი

თანახელმძღვანელები: პროფესორი გიორგი ბაგრატიონ-დავითაშვილი
პროფესორი ლევან ბერიძე

რეცენზენტები: -----

დაცვა შედგება 2015 წლის ”-----” -----, ----- საათზე
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის, ურბანისტიკის
და დიზაინის ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს კოლეგიის
სხდომაზე, კორპუსი I, აუდიტორია -----
მისამართი: 0175, თბილისი, კოსტავას 77.

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება სტუ-ს ბიბლიოთეკაში,
ხოლო ავტორეფერატისა - ფაკულტეტის ვებგვერდზე

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი

მარიკა ფოჩხუა, ასოცირებული პროფესორი

ნაშრომის საერთო დახასიათება

თანამედროვე, სწრაფად განვითარებად მსოფლიოში, ურბანიზაციის, ახალი ინოვაციური ტექნოლოგიების და ტექნიკური მიღწევების ფონზე, ადამიანს სულ უფრო ეუფლება ესთეტიურად მიმზიდველ, მხატვრულ გარემოში ყოფნის სურვილი.

თანამედროვე საცხოვრებელი და საზოგადოებრივი შენობების დაპროექტების და მშენებლობის პროცესში ძირითადი ყურადღება ეთმობა მათ ფუნქციონალურ სრულყოფას და გარეგნულ იერს. რაც შეეხება ინტერიერს, ყურადღება ძირითადად გადატანილია საზოგადოებრივ შენობებზე, საცხოვრებელი სახლის საზოგადოებრივ სივრცეს (სადარბაზოს) ჩვენთან არ ექცევა სათანადო ყურადღება.

სახლის მაცხოვრებლები ზრუნავენ მხოლოდ საკუთარი ბინის ინტერიერის შეკეთებაზე და გაფორმებაზე ამიტომ, უმეტეს შემთხვევაში, რომ მიაღწიო ძვირად ღირებულ, ე.წ. „ევრორემონტით“ გაფორმებულ ბინას, უნდა გაიარო უღიმღამო, მოუვლელი, ყოველგვარ ესთეტიურ ღირსებას მოკლებული სადარბაზო.

ასეთი მიდგომა საცხოვრებელი სახლებისადმი დაინერგა საბჭოთა პერიოდში და, სამწუხაროდ აისახა მოსახლეობის მენტალურ დონეზე, არადა ისტორიულად, სადარბაზო ასრულებდა საცხოვრებელი სახლის სავიზიტო ბარათის როლს, ანიჭებდა მას პრესტიჟულობას, ამიტომ მისი ინტერიერი იყო მდიდრულად გაფორმებული არქიტექტურული დეტალებით და ფერწერული ნამუშევრებით. ჩვენ მიგვაჩნია, რომ დადგა დრო შემოვაბრუნოდ ეს არაჯანსაღი ტენდენცია და აღვადგინოთ ისტორიულად არსებული ტრადიციები.

ბუნებრივია, რომ დღევანდელი მიდგომა ამ საკითხისადმი განსხვავებული იქნება ისტორიულად შემორჩენილი კულტურული მემკვიდრეობის გადაწყვეტებისაგან. გამომდინარე აქედან დისერტაციაში განხილულია, აგრეთვე, თანამედროვე მიდგომა და მოყვანილია სათანადო მაგალითები.

მუშაობის დროს გამოიკვეთა ის აზრი, რომ არასწორი იქნებოდა, შენობების შიდა საზოგადოებრივი სივრცეების ინტერიერების შესწავლა მათი ქალაქში ადგილმდებარეობის, ისტორიული უბნების იმ არეალის დახასიათების გარეშე, სადაც გავრცელება ჰპოვა მოხატულმა შიდა საზოგადოებრივმა სივრცეებმა.

ამიტომ ნაშრომში, ისტორიულ და საარქივო წყაროებზე დაყრდნობით, განხილულია თბილისის განვითარება, ანტიკური პერიოდიდან XX საუკუნის დასაწყისამდე.

აღნიშნული სამუშაოს მიზანია:

- ძველი თბილისის შენობების შიდა საზოგადოებრივი სივრცეების, სადარბაზოების მოწყობის, გაფორმების და მოხატულობის პრინციპების განსაზღვრა, თანამედროვე შენობების ანალოგიურ სივრცეებთან მათი შედარება და დღევანდელი პროექტირების პრაქტიკისთვის დასკვნების გამოტანა.
- შემოუნახოს მომავალ თაობებს XIX – XX საუკუნეების მიჯნაზე თბილისში არსებული საცხოვრებელი და საზოგადო შენობების არქიტექტურა და მათი ინტერიერების მონუმენტურ-დეკორატიული ფერწერა.
- ამ თემატიკასთან დაკავშირებული საკითხების სისტემატიზაცია, მათი კომპლექსური ანალიზი .

თემის აქტუალობა განპირობებულია ადამიანისთვის არა მარტო არქიტექტურულ-კონსტრუქციული და ფუნქციონალურად გამართლებული საარსებო გარემოს განხილვით, არამედ, ესთეტიურად მისაღები, საცხოვრებელი და საზოგადოებრივი სივრცის შექმნის აუცილებლობით და ეს უნდა ეხებოდეს შენობის ყველა გეგმარებით ელემენტს, მათ შორის სადარბაზოებს, რომლებიც წარმოადგენენ ამ შენობის სავიზიტო ბარათს.

ნაშრომის სიახლედ უნდა მივიჩნიოთ ის, რომ შიდა საზოგადოებრივი სივრცეები, მათ შორის სადარბაზოები, მათი ინტერიერების მოწყობა–გაფორმება, განიხილება არა განყენებულად, არამედ ქალაქში მათი ადგილმდებარეობის კონტექსტში. მოცემულია ისტორიული უბნების იმ არეალის დახასიათება, სადაც გავრცელება ჰპოვა მოხატულმა შიდა საზოგადოებრივმა სივრცეებმა. ასევე სიახლეს წარმოადგენს არა მარტო ისტორიული შენობების სადარბაზოების შესწავლა, არამედ თანამედროვე მაგალითების განხილვაც.

კვლევის მეთოდика მდგომარეობს მეცნიერული კვლევების, ტექნიკური და ისტორიული ლიტერატურის, ჩანახატების და ფოტო მასალის (მათ შორის ავტორის მიერ შესრულებული) შესწავლასა და ანალიზში.

პრაქტიკული მნიშვნელობა: კვლევის მიღებული შედეგები შეიძლება გამოყენებული იქნას როგორც რესტავრაციის, რეკონსტრუქციის და კონსერვაციისათვის, ასევე ძველ თბილისში მშენებარე ნაგებობებისათვის, რათა თავიდან იქნას აცილებული მათი სტანდარტულობა და სრული მსგავსება სხვა უბნების ან ქალაქების არქიტექტურულ შენობებთან.

ნაშრომის მოცულობა და სტრუქტურა. დისერტაცია შედგება შესავლის, ორი თავისა და ზოგადი დასკვნებისაგან. ნაშრომი მოიცავს 196 ნაბეჭდ გვერდს, მათ შორის 94 გვერდზე დანართებს, 48 ილუსტრაციას, ნაშრომს თან ერთვის 62 დასახელების გამოყენებული ლიტერატურის და ინტერნეტრესურსის ნუსხა. დისერტაცია შედგება შემდეგი ძირითადი თავებისაგან: შესავალი, ლიტერატურის მიმოხილვა, კვლევის შედეგები და მათი განსჯა, დასკვნა, გამოყენებული ლიტერატურის ნუსხა, დანართები.

პუბლიკაციები: სადისერტაციო ნაშრომის შედეგები წარმოდგენილია 3 სამეცნიერო სტატიაში და 1 კონფერენციაზე

ნაშრომის აპრობაცია:

1. თ. ქუთათელაძე, თბილისის ქალაქური საცხოვრებელი და ადგილობრივი ხუროთმოძღვრული ტრადიცია, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, სტუდენტთა 82-ე ღია საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია, თეზისების კრებული 2014წ გვ. 180

სამუშაოს ძირითადი შინაარსი

შესავალში განხილულია: სამუშაოს მიზანი, თემის აქტუალობა, ნაშრომის სიახლე, კვლევის მეთოდოლოგია, პრაქტიკული მნიშვნელობა.

1. ლიტერატურის მიმოხილვაში განხილულია თბილისის ისტორია და არქიტექტურა ენეოლითური ხანიდან დღემდე. ჯერ კიდევ III-II საუკუნეებში თბილისს ქონდა კულტურისა და ეკონომიკის მაღალი დონე, მრავალრიცხოვანი სავაჭრო კავშირები, როგორც მეზობელ ქვეყნებთან ისე, ბაქტრიასთან, პარფიასთან, რომთან და ბოსფორთან. ქალაქის შემდგომი ზრდისათვის მნიშვნელოვანი როლი ჰქონდა მის გეოგრაფიულ მდებარეობას, რადგან აქ გადიოდა სავაჭრო გზა, რომელიც საქართველოს აღმოსავლეთთან და დასავლეთთან აკავშირებდა. ფეოდალური ურთიერთობების განვითარებამ, ეკონომიურმა და სოციალურმა ძვრებმა მოამზადა ციხე-ქალაქი სავაჭრო-ხელოსნობის ცენტრად. დასახლებული პუნქტების განვითარებას და მისი ქალაქად, ხოლო მომავალში დედაქალაქად ჩამოყალიბებას ხელს უწყობდა ის გარემოებაც, რომ მას ქონდა ხელსაყრელი სტრატეგიული მდებარეობა. IV საუკუნეში თბილისი - ადრეფეოდალური აღმოსავლეთ საქართველოს

დედაქალაქია. VI საუკუნეში აქ ყალიბდება საეპისკოპოსო. VI-VIII ს-ში ქალაქში იყო მნიშვნელოვანი ნაგებობები, შემორჩენილი გადაკეთებული სახით ჩვენამდე, სიონის ტაძარი, ანჩისხატი და სხვა.

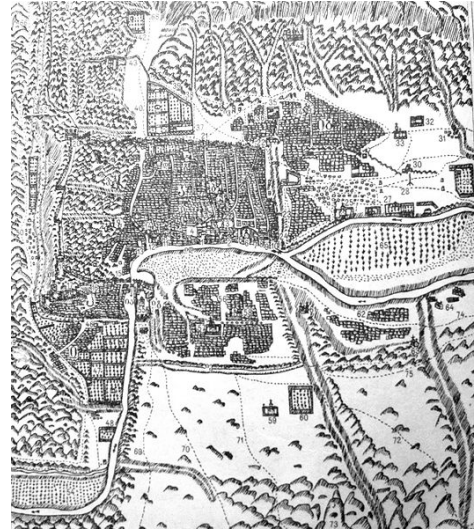
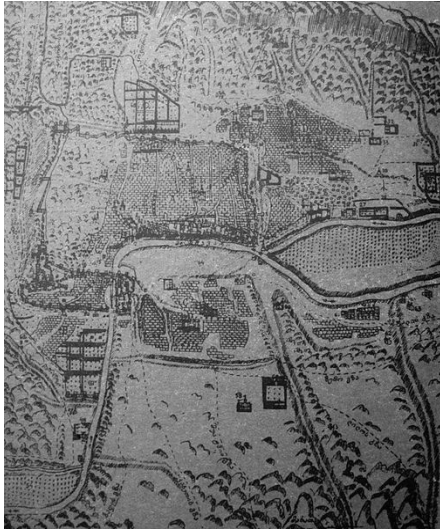
თავდაპირველად მოსახლეობა გაჩნდა თბილი წყაროების რაიონში (გოგირდის აბანოები) მისი სახელიც ხომ აქედან წარმოსდგა. თბილისი როგორც ფეოდალური ქალაქი შედგებოდა ციხე-ქალაქისაგან, ქალაქი გარშემორტყმული იყო გალავნით. IV-VI საუკუნეებში სამხრეთ-აღმოსავლეთი კედელი გადიოდა ამჟამინდელ სამას არაგველთან. ჩრდილო-აღმოსავლეთით ქალაქს ერტყმოდა მდ. მტკვარი, ხოლო სამხრეთ-დასავლეთ მხრიდან მთა თაბორის ფერდობები, ხოლო ჩრდილო-დასავლეთიდან - მდინარე წავკისის-წყალი (დაბახანა). IV-ს-ში აგებული იყო კალას ციხე, რომელიც დღესაც ქალაქს გადმოყურებს.

ქალაქი იზრდებოდა მტკვრის ნაპირების გასწვრივ. VII საუკუნეში ქალაქის ჩრდილოეთი საზღვარი მიდიოდა დაახლოებით ბარათაშვილის ქუჩამდე. ძველთაგანვე იყო დასახლებული ისანი (მტკვრის მარცხენა ნაპირი -ავლაბარი). თბილისის ისტორია ომებისა და მშვიდობიანი დღეების, ნგრევისა და შენების, დაცემისა და გაფურჩქვნის კალეიდოსკოპური ცვლილებებია. არაბთა ბატონობის დროს (VII-Xსს) თბილისი გახდა ჩრდილოეთით მათი დასაყრდენი პუნქტი და არაბთა ამირას რეზიდენცია. თბილისი არაბთა ბატონობისაგან გათავისუფლდა დავით IV აღმაშენებლის მეფობის (1089-1125) დროს 1122წ. ამ დროიდან თბილისი ხდება ძლიერი ფეოდალური სამეფოს დედაქალაქი, დაიწყო ქალაქის სწრაფი ზრდა.

XII-XIII საუკუნეებში თბილისი ახლო აღმოსავლეთის ერთ-ერთი დიდი და კეთილმოწყობილი ქალაქია, ძველი ციხე გალავნებით. ქართული შუასაუკუნოვანი კულტურის მსხვილი ცენტრი, რომელმაც იმ დროს განვითარების ზენიტს მიაღწია. XIII ს-ის 30-იან წლებში ჯალალედინის შემდეგ მონღოლთა ურდოების შემოსევამ თბილისის მშვიდობიანი განვითარება დაარღვია, ხოლო 1386-1403 წლებში თემურლენგის 8-ჯერადმა შემოჭრამ ქალაქი ძლიერ დააზარალა, ნგრევით და გადატაკებით სიკვდილის პირამდე მიიყვანა. XV ს-ში თურქების მიერ კონსტანტინოპოლის აღების შემდეგ, საქართველო დიდი ხნით ჩამოცილდა კულტურულ სამყაროს, შემცირდა ვაჭრობა და ხელოსნობა, ქალაქმა დაკარგა ყოფილი ბრწყინვალება. XVI ს-ში თბილისი თურქეთისა და ირანის მეტოქეობის ასპარეზი გახდა, დაუსრულებელმა ომებმა შეაჩერა ქალაქის განვითარება. XVII ს-ის

30 წლებიდან მდგომარეობა შეიცვალა. დროებითმა შესვენებამ გამოიწვია თბილისის კვლავ აღმობრუნება, აღდგა სავაჭრო კავშირები.

გვიანდელი ფეოდალური ხანის თბილისის არქიტექტურაზე შეიძლება წარმოდგენა ვიქონიოთ შემორჩენილი ჩანახატებით (ჟან შარდენი, ტურნეფორი) და ვახუშტი ბატონიშვილის მიერ შედგენილი (1735) ქალაქის გეგმითა და აღწერით.

გეგმის ვახუშტისეული დედანი რედაქტირებული ვერსია (1990 წ.)

1795 წლიდან ქალაქს შემოესია ალა-მახმად-ხანი, თბილისმა კიდევ ერთხელ განიცადა ნგრევა, ხანძარი, გაღატაკება, მაგრამ ჩქარა ალა-მახმად-ხანი იძულებული იყო დაბრუნებულიყო ირანში, თბილისმა კვლავ დაიწყო აღდგენა. XVIII ს-ის 30-იან წლების თბილისი იყოფოდა 3 ძირითად ნაწილად 1) კალა, 2) სეიდაბადი, რომელიც იმ დროს უკვე იწოდებოდა „თბილისად“, 3) ისანი (მას ეწოდებოდა ავლაბარი, ავლაბარი არაბული წარმოშობის სიტყვაა, რაც ნიშნავს სასახლის გარშემო არსებულ ადგილს). კალა იყო ქალაქის ძირითადი ნაწილი. აქ იყო მეფის და დედოფლის სასახლეები, ეკლესიები, საკათედრო ტაძარი, ქარვასლა და სხვა მნიშვნელოვანი დანიშნულების შენობები. ქალაქს 6 კარიბჭე ჰქონდა და გარშემორტყმული იყო გალავნით.

ქალაქის მეორე ნაწილი თბილისი ანუ სეიდაბადი მოთავსებული იყო კალას სამხრეთ აღმოსავლეთით და იკავებდა ამჟამინდელ აბანოთუბანს.

მესამე - ისანი მტკვრის მეორე ნაპირთან იყო დაკავშირებული ერთადერთი ხიდით. ქალაქის ამ ნაწილის არქიტექტურული აქცენტი იყო მეტეხის ეკლესია (საყდარი). გარდა ამ სამი რაიონისა იყო სხვა მჭიდროდ დასახლებული რაიონები გარეთუბანი, ჩუღურეთი.

საცხოვრებელი სახლები ძირითადად ქვისგან აგებული და შელესილი იყო. ეს ერთსართულიანი სახლები ბრტყელი გადახურვით (ბანი) განლაგებული იყო საფეხურისებრ, ისე რომ შეიძლებოდა ერთი ბანიდან სხვაზე გადასვლა. ფეოდალური არისტოკრატის სახლები მკვეთრად განსხვავდებოდა სხვა ფენის მოსახლეობის სახლებისაგან. მეფის სასახლე იყო ძალზე ლამაზი, მოპირკეთებული მარმარილოთი და მოხატული ოქროთი და სარკეებით. მდიდრულად იყო მორთული შეძლებული ქალაქელების დარბაზები, ქარვასლები, აბანოები.

XIX საუკუნიდან საქართველო ერთვება კაპიტალისტურ ურთიერთობებში. მნიშვნელოვნად გაიზარდა თბილისის ტერიტორია. ამ საუკუნის დასაწყისში იყო განადგურებული გალავანი და ჭიშკარი. გაჩნდა ახალი რაიონები სალაღაკის ბაღების ადგილზე (ამჟამინდელი რუსთაველის პროსპექტი), კუკია, ჩულურეთი, ვერე, დიდუბე, ნავთლული და სხვა.სხვა. ქალაქის ცენტრმა გადაინაცვლა გარეთუბანში. კეთილმოწყობილ ქალაქის ცენტრში გაჩნდა ოფიციალური (საზოგადო) შენობები და საცხოვრებელი სახლები.

XIX საუკუნე თბილისის ისტორიაში საინტერესოა არა მხოლოდ მისი ტერიტორიული ზრდით, არამედ იმითაც, რომ ქალაქმშენებლობაში პირველად გაჩნდა რეგულარული გეგმარება. ფეოდალურ ეპოქაში მშენებლობები იყო სტიქიური ხოლო XIX საუკუნეიდან მშენებლობა ექვემდებარებოდა გარკვეულ წესებს. ახალი რაიონები წინასწარ იგეგმებოდა, დგინდებოდა ქუჩების მიმართულება და სიგანე. ძველი თბილისის ქაოსური რაიონების გვერდით ჩნდება ელემენტარულად კეთილმოწყობილი პარალელური და პერპენდიკულარული ქუჩების ქსელი.

XIX ს-ის არქიტექტურამ შეცვალა არა მხოლოდ ქალაქის გეგმა, არამედ თვით საზოგადო შენობების სახე. ადმინისტრაცია ნერგავდა თბილისში გვიანი კაპიტალიზმის ფორმებს, მას არ ქონდა არაფერი საერთო ქართულ არქიტექტურასთან. ჩამოყალიბდა საცხოვრებელი სახლების სრულიად თავისებური ტიპი, მათ ფასადებში დამკვიდრდა კლასიციზმის ფორმები. მაგრამ თბილისის ბუნებრივმა პირობებმა, შენების მრავალსაუკუნოვანმა ტრადიციამ და თავისებურმა ყოფამ ამ სახლებს განუმეორებელი იერსახე მისცა. საფუძველი კლასიკური ფასადებია, ირთვებოდა ხის დახურული მოჩუქურთმებული აივნებით, სახელურებითა და თაღებით. გაჩნდა დერეფნები ფერადი მინებით, დახურული გარე კიბეებითა და გადასასვლელებით.

კლასიციზმის სწრაფი აღმავლობის, ტექნიკის განვითარების პერიოდში მსოფლიო არქიტექტურაში ბატონობს ეკლექტიზმი. საქართველოშიც დაიწყო შენება ფსევდო-რენესანსის სტილში (მეფისნაცვლის სასახლე), ფსევდო-გოთურ სტილში (მიხეილის საავადმყოფო), ფსევდო-მავრიტანულ სტილში (ოპერისა და ბალეტის თეატრი და ქალაქის საკრებულო). XIX საუკუნის დასასრულს წარმოიშვა ე.წ. „მოდერნი“, რომელიც იმ დროისათვის გავრცელდა მთელ მსოფლიოში. მოდერნის სტილში შენდებოდა ბურჟუაზიული სახლები სოლოლაკში. მოდერნის ტიპური ნიმუშებია ფინანსთა სამინისტროს შენობა კეცხოველზე, მარჯანიშვილის თეატრი და სხვა.

ისტორიული თბილისის საქალაქო ქსელი პრინციპულად განსხვავდება როგორც აღმოსავლეთის, ისე ევროპული ქალაქების შიდა სივრცისგან ქმნის სივრცითი აღქმის განსხვავებულ სურათს.

თბილისი განვითარების ყველა ეტაპზე სრულად და დეტალებში ინარჩუნებს მისთვის დამახასიათებელ სივრცითი ორგანიზაციის განუმეორებელ სპეციფიკას. როგორც ცნობილია, თბილისის რთულმა რელიეფმა განაპირობა გეგმარების სირთულე და არარეგულარობა, ქალაქის ქსელის ჩვეულებრივისაგან განსხვავებული კომპოზიცია.

თბილისში ყალიბდება საცხოვრებლის ტიპი, რომელშიც „აპრობირებული“ ფასადის უკან ჩართულია ადგილობრივი ელემენტები - ჩაშენებული კარადები, ნიშები, ღია ვერანდა ეზოს მხრიდან და სხვა. იმ სახლების პროექტებში, რომლებიც გათვალისწინებული იყო ძველი უბნისათვის პირველ სართულებზე ეწყობოდა სავაჭრო ორგანიზაციები.

ქართული არქიტექტურისათვის დამახასიათებელია მონუმენტურობა, სისადავე, სილაღე, ორნამენტის ზომიერი, გემოვნებით გამოყენება, ფუნქციონალური თუ ცრუ თაღების სიუხვე, სიმაღლისაკენ ლტოლვა, გაწონასწორებული პროპორციები თავისუფალი ფართობისადმი (სადა კედლისადმი) ტრფიალი, შიდა და გარე ფორმებს შორის სრული შესატყვისობა, განვითარების მთელ მანძილზე (მცხეთის ჯვრიდან და ხერთვისიდან გრემსა და ანანურამდე) გარემომცველ ბუნებასთან ძეგლის საოცარი შერწყმა, ნაგებობათა ხალისიანი, მაჟორული იერ-სახე, მოსაპირკეთებელი მასალის დიდი გემოვნებით შერჩევა, მნიშვნელოვანი არქიტექტურული დეტალების აქცენტირება, საკულტო ძეგლებისათვის საპარადო, საზეიმო, თუ შეიძლება ითქვას, საერო იერის მიცემა.

არქიტექტორმა, დიზაინერმა და ინტელექტუალმა, რომლებიც დეკორატიული და ვიზუალური ხელოვნების სფეროში მოღვაწეობდა, აგრეთვე, კულტურის წარმომადგენლებმა, ავანგარდისტებმა აიტაცეს იდეა - შეექმნათ „თანამედროვე ცხოვრების ხელოვნება“. ახალი სტილი ორნამენტების სიმდიდრით, რკალებითა და ხვეული ხაზებით გამოირჩეოდა. არტ-ნუვოს დიზაინი მთელ იერარქიას მოიცავს: არქიტექტურას, ინტერიერის დიზაინს, დეკორატიულ ხელოვნებას - სამკაულებს, ავეჯს, ქსოვილებს, ჭურჭელს, განათებას და ვიზუალური ხელოვნების მთელ სპექტრს. არტ-ნუვოს ევოლუციამ კულმინაციას მიაღწია 1900 წელს. ამრიგად, ყველა ეპოქა, სოციალური ფორმაცია თუ ისტორიული მოვლენა აზიური და ევროპული კულტურების გავლენა თავის კვალს ტოვებდა ქალაქის განაშენიანებაზე.

2. კვლევის შედეგები და მათი განსჯა მოიცავს ხუთ ქვეთავს.

2.1. საცხოვრებელი და საზოგადოებრივი შენობების ინტერიერებში მონუმენტურ - დეკორატიული ფერწერის ჩამოყალიბების ისტორია და ეტაპები.

XIX საუკუნის დასასრულს გერმანულ ხელოვნებათმცოდნეობასა და მხატვრულ კრიტიკაში არის მიღებული იუგენდსტილი (jugendsil). იუგენდსტილი - არის სტილი დეკორატიულ-გამოყენებითი და სახვითი ხელოვნების, არქიტექტურისა და მოდის - ევროპასა და ამერიკაში. სტილი წარმოიქმნა ეკლექტიზმის საწინააღმდეგოდ და იყო ცდა შეექმნათ უფრო ესთეტიური, სივრცითი, ასევე საგნობრივი გარემო ადამიანებისათვის. ლატვიაში იუგენდსტილი 1900 წლიდან იღებს დასაწყისს. რიგის არქიტექტურაში ის მჭიდროდ იყო დაკავშირებული ნაციონალურ რომანტიზმთან, რომელმაც თავის მხრივ გავლენა მოახდინა ფინეთის რომანტიზმზე. XX საუკუნის დასაწყისში დაახლოებით 40% რიგის მრავალსართულიანი დასახლებებისა იყო აგებული იუგენდსტილში. არქიტექტურაში იუგენდსტილი გამოიხატება ნაგებობების ფუნქციურობით და მდიდარი დეკორატიული ფასადით, ეს მიიღწევა ყველა შესაძლო სამშენებლო საშუალებებით დაწყებული ფანჯრის და კარის სიოს ფორმით, ერკერებით, დამთავრებული სკულპტურებითა და რელიეფებით, ორნამენტული ხაზებითა ან მინდვრით, ვიტრაჟებით. მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ პარადული ფასადი, საერთო ხედი, არამედ საერთო სახე, ამიტომ „იუგენდსტილის არქიტექტურა“ ნიშნავს ინტერიერსაც, მაგიდის ჭურჭლის ფორმას და მაცხოვრებელთა გარდერობსაც. ის ადგილები რიგაში, სადაც გაიფურჩქნა იუგენდსტილი არის ყველაზე მდიდრული ალბერტის ქუჩა და იქვე ახლოს მყოფი

ე.წ. „ელჩების რაიონი“, მაგრამ იუგენდსტილის არქიტექტურის არაჩვეულებრივ ნიშნებს შეიძლება შევხვდეთ ქალაქის სხვა ნაწილებში.

XIX საუკუნის მეორე ნახევარში ბაქოში დაიწყო კაპიტალიზმის განვითარება, რამაც მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა აზერბაიჯანულ არქიტექტურაზე. ეს განსაკუთრებით იგრძნობა ბაქოს განაშენიანებაში, სადაც ამ დროს იგებოდა ახალი ტიპის შენობები. ამასთან ერთად ქალაქში იჭრება ევროპული არქიტექტურის ტრადიციები. XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე ბაქოს არქიტექტურა ორი მიმართულებით ვითარდება - ნაციონალურ რომანტიკული და ევროპული (კლასიციზმი, რენესანსი, გოთიკა, მოდერნი და სხვა). შენობების არქიტექტურული სტილის საფუძველს შეადგენდა ადგილობრივი არქიტექტორების მიერ შექმნილი ტრადიციული ფესვები, რომლებიც ეყრდნობოდნენ შირვან-აბშერონის შუასაუკუნეების არქიტექტურულ სკოლებს. ბაქოს არქიტექტურა ჩანასახშივე შეიცავდა არქიტექტურის განვითარების ყველა ძირითად მიმართულებას. ბაქოში ისე როგორც ევროპის დედაქალაქებში შეიმჩნევა სხვადასხვა სტილის მრავალფეროვნება. კაპიტალისტურ ქალაქში იყენებენ ისეთ არქიტექტურულ სტილს როგორცაა „ნეოკლასიციზმი“, „რენესანსი“, „გოთიკა“, „მოდერნი“ და სხვა. ევროპული ნიშნებია ორდერული და კლასიკური ელემენტების, დეტალების გამოყენება რომლებიც ერწყმოდა რა რეგიონალურ ხუროთმოძღვრებას ქმნიდა ქალაქის ინდივიდუალურ არქიტექტურულ სახეს. XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე ბაქოს არქიტექტურის განვითარებას თან სდევს ეკლექტიკა, რომელიც იძლეოდა შემოქმედებით თავისუფლებას და ინდივიდუალიზმს. რაციონალიზმისაკენ სწრაფვა იყო ბაქოს არქიტექტურაში ახალი სტილის მოდერნის შექმნის წინაპირობა. ბაქოს მოდერნის რაციონალიზმი არსებობდა დეკორატივიზმის მეზობლად, რაც ფასადების დეკორატიული დამუშავებით გამოსახებოდა. მოდერნმა დაუდო სათავე ბაქოს არქიტექტურის განვითარების ახალ ეტაპს. ბაქოს მოდერნი არ გამოირჩევა არქიტექტურული მოცულობების, კომპოზიციური და კონსტრუქციული მეთოდის განსაკუთრებული დინამიკით. მოდერნი, გაჩნდა ბანკების და სხვა საზოგადო შენობების არქიტექტურულ გაფორმებაში. ბაქოს მოდერნის თავისებურებებმა განიცადა გარდატეხა ძმებ მაილოვების (1910-1911) თეატრის შენობებში, ტიფლისის ბანკის (1901), ჩრდილოეთის ბანკის, ალა მუსა ნაგიევის საცხოვრებელი სახლებით „28 მაისის“ ქუჩაზე და სხვა. ბაქოს ხუროთმოძღვრებმა რომლებმაც განათლება მიიღეს

რუსეთში რიგი სახლების ფასადები გამოსახეს რუსული კლასიციზმის კომპოზიციური პრინციპებით. ამასთან შენობათა ფასადები მათი დეტალები და დეკორი შედგენილი იყო ადგილობრივი ქვით (კირქვით), რაც ანიჭებდა მათ არქიტექტურას ადგილობრივ თვითმყოფადობას. სხვადასხვა სტილისტურ მიმართულებებთან ერთად, XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე ბაქოს არქიტექტორები ქმნიდნენ სხვადასხვაგვარ ნაგებობებს შუასაუკუნოვანი ევროპის გოთური (ფსევდოგოთური) სტილის ელემენტებით. მათგან აღსანიშნავია ლუთერანული კირხეს შენობა (1895-1897) გერმანული გოთიკის სტილში, „ისმაილის“ სასახლის შენობა (1908-1913 ი.პლიშკო), ვენეციური გოთიკის სტილში. მუხტაროვის სასახლის შენობა (1911-1912 ი.პლიშკო), შენობის ფასადები შესრულებულია ფრანგული გოთიკის სტილში.

ამ პერიოდის ბაქოს არქიტექტურის ანალიზმა აჩვენა, რომ იგი ვითარდებოდა ევროპული („კლასიციზმი“, „რენესანსი“, „გოთიკა“, „მოდერნი“) სტილით, არქიტექტურული სტილი, აღებული ევროპიდან, ადგილობრივი ტრადიციების გავლენით და ადგილობრივი სამშენებლო მასალების გამოყენებით გამოირჩეოდა რეგიონალური ნიშნებით და მისი ხასიათი ხუროთმოძღვრებაში განსხვავდებოდა თვითმყოფადობით.

თბილისს შეუძლია დაიტრაბახოს შენობათა საკმაოდ მნიშვნელოვანი კოლექციით, რომელიც XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე პოპულარულ არქიტექტურულ მიმდინარეობას მიეკუთვნება. მიუხედავად იმისა, რომ არტ-ნუვო საერთაშორისო მიმდინარეობა იყო, ქართულ არტ-ნუვო არქიტექტურაში ადგილობრივი ფორმებია შერწყმული. შედეგად მიღებულ იქნა ორიგინალური სინთეზი ევროპული სტილის ფასადებისა ქუჩის მხარეს და ქართული ხის აივნებისა არტ-ნუვო დეკორაციებით ეზოს მხარეს. საქართველოში მრავლად გხვდება არტ-ნუვოს სტილის არქიტექტურა. ეროვნული ბანკის შენობა, (არქიტექტორი მ.ოგაჯანოვი), ზუბალაშვილების სახალხო სახლი, დღევანდელი კ.მარჯანიშვილის თეატრი, თი-ბი-სი ბანკის შენობა, ეროვნული ბიბლიოთეკის მესამე კორპუსი (ყოფილი სახელმწიფო ბანკის კანტორა) და არაერთი საცხოვრებელი სახლი.

2.1.1. უცხოური ანალოგების (რიგა, ბაქო) ანალიზი და შედარება სამამულო პრაქტიკასთან

არქიტექტორები, დიზაინერები და ფენ-შუს თეორეტიკოსები სადარბაზოს თვლიან ადგილად, სადაც მყუდროებისა და დაცულობის განსაკუთრებული ატმოსფეროს გამო მყარდება კავშირი ქუჩასა და საცხოვრებელს შორის. სადარბაზოში ემშვიდობებიან საცხოვრებლის სიმყუდროვეს და ემზადებიან ქუჩისა და ქალაქის შესახვედრად.

რიგის სადარბაზოების მოხატულობა დეკორატიულია და მინიმალისტური, სრულიად განსხვავდება ბაქოსა და თბილისის მოხატული სადარბაზოებისაგან.

რაც შეეხება ბაქოს სადარბაზოებს, აღმოსავლური ხასიათიდან გამომდინარე ბევრად უფრო პომპეზური და მდიდრულია. ხშირია ჟანრული სცენები, დეკორის სიუხვე, ეკლექტურობა და თბილისის სადარბაზოების მსგავსად თვითმყოფადია.

თბილისურ სადარბაზოთა დეკორის სტილი ეკლექტურია - ფსევდოკლასიციზმიდან მოდერნის ჩათვლით, შესაძლოა დროის ერთსა და იმავე მონაკვეთსა და ერთი ინტერიერის ფარგლებშიც კი თანაარსებობდეს ფსევდორენესანსის, ფსევდობაროკოს, ფსევდოკლასიციზმის ნიშნები და მოდერნის სტილი. თუმცა სტილის თვალსაზრისით ზოგადად მაინც ორი ტიპის სადარბაზო შეიძლება გამოვყოთ. ერთში კლასიციზმის ელემენტები, რენესანსული მოტივები ჭარბობს, მეორეში კი მოდერნის სტილის ნიშნები. მოდერნის სტილში გადაწყვეტილ სადარბაზოებში პლასტიკური დეკორი მეტადრე კიბისა და კარის ფორმით შემოიფარგლება, კედლები სადაა, პლასტიკური დანაწევრებისა და პროფილირებული მოჩარჩოებების გარეშე. დეკორი ძირითადად ფერწერულია.

- თბილისური სადარბაზოები ძველი ქალაქის კოლორიტის ერთ-ერთ განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს. ზოგჯერ ის გვამცნობს კიდევაც სახლის ისტორიას და თავგადასავალს, მოგვითხრობს მის მშენებელსა და მესაკუთრეზე, განსაზღვრავს პირველ შთაბეჭდილებას და ქალაქური ყოფის კულტურას, სახლის აშენების დროსა და ატმოსფეროს. დღევანდელ მნახველს ისინი წარსული ბურჟუაზიული, ქალაქური ყოფის უცარ ხიბლად, გარდასული ეპოქის რომანტიკულ მოგონებად წარმოუდგება .

- არტ-ნუვოს (მოდერნის) სტილი XIX საუკუნის დასასრულსა და XX საუკუნის დასაწყისში როგორც ევროპაში ისე ამიერკავკასიაში ითვალისწინებდა კონკრეტულ ქვეყანაში არსებულ ისტორიულ ტრადიციებს. ნაციონალური ხაზები, გავლენას

ახდენდა ქალაქის იერსახეზე და თავისებურად აისახებოდა ადგილობრივი შენობების ინტერიერებზე.

- მიუხედავად ცივილიზაციისა და ტექნიკის განვითარებისა, ქალაქის მასშტაბების ზრდისა, გათვალისწინებულია ნაციონალური არქიტექტურული სპეციფიკა, ადგილობრივ ტრადიციებთან კონტექსტში, რაც განასხვავებს ამ სამი ქალაქის არქიტექტურასა და შენობის ინტერიერს.

2.1.2. თანამედროვე შენობების სადარბაზოები

სახლზე. თანამედროვე შენობების საზოგადოებრივი სივრცეები, მათ შორის სადარბაზოები, ინტერიერის გადაწყვეტებით, რა თქმა უნდა განსხვავდებიან ისტორიული შენობების ინტერიერის გადაწყვეტებისგან. ეს განსხვავება გამოიხატება, როგორც გაფორმების ხერხებში, ასევე თემატიკაში და მასალებში, ახალი ტექნოლოგიების გამოყენებაში. სხვადასხვა ქვეყნებში თანამედროვე სადარბაზოების ინტერიერების მოწყობის სტილი განსხვავებულია. მაგალითად, ინგლისური სტილი, გარკვეულწილად კონსერვატიული, ტრადიციულად ითვლება ელევანტურობის და კარგი გემოვნების ნიმუშად. აქ აქცენტი გადატანილია მასალასა და ფორმა-პროპორციაზე. სრულიად განსხვავებულია ჩეხეთის საცხოვრებელი სახლის სადარბაზო. აღსანიშნავია მხატვარ ბორის ჩერნიჩენკოს მიერ ქ.ასტრახანში მოხატული 8 სართულიანი სახლის სადარბაზო. ქ.ფუნშალის (პორტუგალია) სადარბაზო გამოირჩევა სისადავით, გამწვანებითა და ნათელი ფერებით (ილუსტრაციები იხ. დანართ 7-ში)

ამრიგად სადარბაზოს ინტერიერი მისი მხატვრული გაფორმება დამახასიათებელია არა მხოლოდ XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე აშენებულ საცხოვრებელი შენობებისათვის, არამედ დღესაც მეტად აქტუალურია და განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევს.

2.2. თბილისის განაშენიანება და მოდერნის პერიოდის მონუმენტურ -

დეკორატიული ფერწერა

ძველი თბილისი თავისი ვიწრო ქუჩებით, სამიარუსიანი ბაზრის მოედნებით, ხელოსნებისა და სავაჭრო რიგებით XIX ს-ის შუაში უკვე არ პასუხობდა ქალაქის მოთხოვნებს, რომელიც თანდათან გადაიქცა ადმინისტრაციულ-ეკონომიკურ და კულტურულ ცენტრად სამხრეთ კავკასიაში. XIX ს-ის დასარული და XX ს-ის დასაწყისი - ეს ერთგვარი რენესანსია ქალაქის ისტორიაში. სწორედ ამ დროს დაიწყო

თბილისმა სწრაფად ზრდა. გაჩნდა პრაქტიკული რაიონები, სადაც სახლდებოდნენ ცნობილი ადამიანები, ბურჟუაზია და ინტელიგენცია - ესენია: სოლოლაკი, მთაწმინდა, ვერე, გარეთუბანი. ნაკლებ შეძლებული ქალაქელები ცხოვრობდნენ კალასა და ავლაბარში. ეს იყო ხელოსნებისა და ვაჭრების რაიონი. მტკვრის მეორე ნაპირზე - კუკიასა და ჩუღურეთში სახლდებოდნენ ძირითადად ჩინოვნიკები და ჩამოსახლებულები გერმანელები. ახალი დრო კარნახობდა ახალ მიმართულებებს არქიტექტურაში და სახლების შიდა დეკორში. წარმოიშვა სახელოსნოები, რომელშიც მხატვრები ამზადებდნენ სპეციალურ ტრაფარეტებს კედლებისა და ჭერის მოსახატად. XIX ს-ის შუაში ტიფლისში გაჩნდა პირველი სამჭედლო-სახელოსნოები, რომლებიც მხატვრული ჭედვით იყვნენ დაკავებული. ანჯელო ანდრეოლეტის ფირმა დაკავებული იყო ქვის და მარმარილოს იატაკების დაწყობით, სკულპტურულ-მარმარილოს სამუშაოებს ასრულებდა ფირმა ბერნარდა ჯიდე და ანტონიო რიცი. ყველა მათგანი მუშაობდა მაშინ პოპულარულ სტილსა და ტექნიკაში. XIX ს-ის შუაში ტიფლისში გაჩნდა პირველი სამჭედლო-სახელოსნოები, რომლებიც მხატვრული ჭედვით იყვნენ დაკავებული.

მიუხედავად სიძვირისა, ქალაქელები ცდილობდნენ თავიანთი სახლები გაეფორმებიათ არა მხოლოდ ფასადური სკულპტურებით და სადარბაზოებით, ფერწერით, არამედ მხატვრული ჭედურობით.

XX საუკუნის დასაწყისის ქართული არქიტექტურა სრულ შესაბამისობაშია მის თანამედროვე რუსეთისა და დასავლეთის განვითარებული ქვეყნების არქიტექტურასთან. გარეთუბნის განაშენიანება დაიწყო 1810-1820 წლებიდან. ერთ-ერთი პირველი აქ აშენებული იყო კავკასიის არმიის შტაბი, გაუპტვახტა, არსენალი და კავკასიაში სამოქალაქო და სამხედრო მთავარმმართველის სახლი.

თბილისში ძირითადად ადგილობრივი არქიტექტორები აშენებდნენ. XIX საუკუნის დასასრულსა და XX საუკუნის დასაწყისში მოღვაწე არქიტექტორთა შორის, გამოირჩევიან: ლეოპოლდ ბილფესდი, კორნელი ტატიშჩევი, ალექსანდრე შიმკევიჩი, ზურაბიანი, ალექსანდრე ოზეროვი, გაბრიელ ტერ-მიქელოვი, ანატოლი კალგინი, ლაზარ სარქისიანი, მიხეილ ოჰანჯანოვი, ალექსანდრე როგოისკი, მიხეილ ნეპრინცევი და სვიმონ კლდიაშვილი. მათ მიერ შექმნილი საცხოვრებელი სახლები და საზოგადო შენობები დღესაც შემონახულია და ქვეყნის კულტურულ მემკვიდრეობას შეადგენს. ყველა მათგანი მაღალ პროფესიულ დონეზე

შესრულებული კაპიტალური შენობაა, ქუჩის მასშტაბის და ადგილმდებარეობის გათვალისწინებით აგებული. მეფისნაცვლის სასახლე, ტფილისის ალექსანდრე ნეველის სამხედრო ტაძარი, ქალაქის საკრებულოს შენობა, სახაზინო თეატრი, დიდების ტაძარი და სხვა კლასიკური ტრადიციის ხაზის გაგრძელებაა სომეხი ვაჭრისა და მეცენატის მიხეილ არამიანცის დაკვეთით აშენებული სასტუმრო „მაჟესტიკი“ თბილისში მოღვაწე რუსი არქიტექტორის ალექსანდრე ოზეროვის პროექტით, რომლის საბოლოო ვარიანტი თბილისელმა არქიტექტორმა გ.ტერ-მიქელოვმა შექმნა, არტისტული საზოგადოების თეატრი, იუსტიციის სამინისტროს ყოფილი შენობა, თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორია, უზენაესი სასამართლოს შენობა, ზუბალაშვილის სასტუმრო არქიტექტორი ჯუზეპე ბერნარდოცი, ამჟამად შალვა ამირანაშვილის სახელობის საქართველოს ხელოვნების მუზეუმი. ყურადღებას იმსახურებს ა.შიმკვეიჩის კავკასიის სააბრეშუმო სადგური დ. აღმაშენებლის გამზირზე. გარდა საზოგადოებრივი დანიშნულების ნაგებობებისა, ა.შიმკვეიჩის პროექტებით თბილისში აშენდა მრავალი საცხოვრებელი სახლი, რომელთა ფასადები ძირითადად რენესანსულ-ბაროკოს სტილიშია გადაწყვეტილი. კლასიკურ ქალაქთმშენებლობაში დამკვიდრებული პრინციპებიდან არქიტექტორმა ყურადღება გაამახვილა მასშტაბსა და ახალ ფორმათა ჰარმონიულ შერწყმაზე ისტორიულად ჩამოყალიბებულ სტრუქტურებთან. შეიმუშავა არქიტექტურული ნაგებობისა და ბუნებრივი გარემოს ერთიანი ესთეტიკური იდეალის დაცვის პრინციპიც.

დღეს მსოფლიოში მოდერნის სტილით აშენებული მხოლოდ რამოდენიმე კინოთეატრი არსებობს. მათ შორის არის კინოთეატრი “აპოლო”.

სვიმონ კლდიაშვილის ქართული გიმნაზია „კლასიკური“ არქიტექტურის ნიმუშია (1906წ) (ახლანდელი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პირველი კორპუსი). მწერალთა კავშირის - ყოფილი დავით სარაჯიშვილის სახლი, არქიტექტორი კარლ ცაარი. არქიტექტურული თვარსაზრისით აღსანიშნავია კ.ტატიშჩევის სახლი, (1897წ არქიტექტოტი კ.ტატიშჩევი სკულპტორი ნ.ალიევი) ლ.ასათიანის ქ. N18.

ქალაქში, ყოველ დღე ახალთახალი, ერთმანეთისაგან განსხვავებული, მდიდრულად გაფორმებული, არაჩვეულებრივი სახლები შენდებოდა. თბილისში მოხატულ სადარბაზოებიანი სახლების რაოდენობა, რეკორდული იყო. ივანე

მაჩაბლის 17/27-ში კალანტაროვის სახლი (არქიტექტორი გაზაროზ (დაზარ) სარქისიანი) ფსევდომაგრული ორიენტალიზმის ერთ-ერთი ყველაზე დამახასიათებელი ნიმუში თბილისში. სახლს აქვს 2 მოხატული სადარბაზო.

მთავარი სადარბაზო მავრიტანულ სტილშია გაფორმებული სტალაქტიდებით, შეისრული თაღებითა და ფერად ორნამენტებითაა მორთული. მსგავსადაა გაფორმებული კიბის უჯრედიც. სახლს საინტერესო ისტორია აქვს და ის დღეს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა ნუსხაშია შეტანილი.

მთელს კავკასიაში სპარსეთის კონსულის მირაზა-რიზე-ჰანის (გულოვიჩის, ამჟამინდელი დანიელ ჭონქაძის №11) საცხოვრებელი სახლი. საგანგებოდ ჩამოყვანილი ირანელი ოსტატების მიერ შესრულებული სამუშაოების შედეგად შენობამ აღმოსავლური სახე მიიღო და სადარბაზოს კარსა და შენობის ფასადზე სპარსული წარწერები და სიმბოლოები გამოისახა. დღეისთვის, სადარბაზოსა და შენობის ერთ ოთახში უვნებლადაა შემორჩენილი.

XIX საუკუნის ბოლოსა და XX-ის დასაწყისის ქართულ ხელოვნებაში დიდი გავლენა ქონდა აღმოსავლური ხელოვნების ტრადიციებს. ქართულ მოდერნში ამ სტილის გავლენა შეიმჩნევა რაც აისახება რიგ შენობებში.

დანიელ ჭონქაძის 12-ში თამბაქოს მწარმოებლის, პირველი გილდიის ვაჭრის ნიკოლოზ ბოზარჯანცის სახლი არქიტექტორი მ.ოგაჯანოვი. აბა მადათოვას სახლი არქიტექტორი მ.ოგაჯანოვი (ჭონქაძის №4 - 1902წ) მოდერნის სტილის შენობაა, ულამაზესი კომპით, მას მაღალი ქვის გალავანი ფარავს, რომლის ზემოთ ერთ დროს ბაღი იყო გაშენებული. გალავნიდან გვირაბით სადარბაზოში მოხვდებით და გრძელ

კიბეს დაინახავთ, რომელიც სახლის ეზოში აგეყვანთ. ასეთი სიდიდის სადარბაზო-გვირაბი, თბილისში არსად გვხვდება.

1903 წელს არქიტექტორმა ღაზარ სარქისიანმა მანთაშევის სავაჭრო რიგი ააშენა. იგი მოდერნის სტილის ორი ნაგებობისგან შედგება. ერთი ყოფილ არწრუნის ქარვასლას ემიჯნება, მეორე კი ბამბის რიგისა და შარდენის ქუჩის, ყოფილი ბნელი რიგის, გამყოფ ზღუდედ აღიქმება. ფასადებს ყოფილი დუქნების ღიობები ანაწევრებს სავაჭრო რიგის მთავარ მხატვრულ აქცენტს არწრუნის ქარვასლის მომიჯნავე შენობის ფასადზე არაცენტრალურად მოთავსებული რიზალიტი წარმოადგენს. რიზალიტს ამკობს კარის სამცენტრიანთაღოვანი თავსართი, ადამიანის სახის სიმბოლურგამოსახულებიანი საჭეცი ქვით. თავსართი რუსტირებულ სიბრტყეზეა მოთავსებული, მის ზემოთ კი ფართო ნალისებული სარკმელია.

თბილისური სახლების თითქმის ყველა სადარბაზოს ოდესღაც ამშვენებდა ულამაზესი მოხატულობა. ეს მაშინ მოდური იყო და ყველა ცდილობდა ამითაც გაელამაზებინა თავისი საცხოვრებელი. ფართოდ მხოლოდ რამდენიმე სახლია ცნობილი. მაგალითად, სოლოლაკში შალვა დადიანის 18 (1880-90წწ) ეკლექტიკა რენესანსისა და ბარიკოსი. სადარბაზო მოხატულია ნეოკლასიციზმისათვის დამახასიათებელ მონოქრომულ კოლორიტში. კედლებზე ალეგორიული შინაარსის ქალის ფიგურებია გამოსახული, ისინი, სავარაუდოდ, წელიწადის სხვადასხვა დროს განასახიერებენ. ასევე სტილისტურად მსგავსია ზ.ჭავჭავაძის ქუჩის №5 საცხოვრებელი სახლის სადარბაზო, სადაც ასევე ალეგორიული ქალის ფიგურებია გამოსახული.

გალაკტიონ ტაბიძის 18, ძმები სეილანოვების სახლი, რომელიც 1911 წელს ასევე ღაზარ სარქისიანმა ააშენა და აქ სადარბაზო სრულად არის მოხატული.

ვესტიბულის კედლებზე ქვეყნები და კონტინენტები ალეგორიულად არის წარმოდგენილი: აზია, ევროპა, აფრიკა, ამერიკა. კომპოზიციები ზეთის საღებავითაა შესრულებული და მათი ავტორი, სავარაუდოდ, ბენო ტელინგატერია. ქვეყნების ალეგორიული გამოსახულებები და კიბის უჯრედში დეკორატიული ორნამენტები, კლასიციზმის და ბაროკოს მოტივები შერწყმულია რომანტიკულ პეიზაჟებთან. მეპატრონეთა დეკორატიულად შესრულებული მონოგრამები. როგორც ჩანს, ეს აღნიშნავდა და ხაზს უსვავდა მფლობელის სტატუსს.

გ.ტაბიძის ქუჩა 15 - მოხატულობა შემორჩენილია მხოლოდ პირველ სართულზე. სულ ოთხი ნიშაა. ნიშებში - ღამის რომი, ტყის, ზღვის სანაპირო და ჟანრული პეიზაჟებია, კლასიციზტურ მანერაში შესრულებული. ჭერი მორთულია ლაკონური ორნამენტებით და ყვავილებით.

თამარ აბაკელიას ქ.№5. სამსართულიანი საცხოვრებელი სახლი (1880-1890 წლები). რენესანსისა და ბაროკოს ეკლექტიკა. პლაფონზე ცისფერ ფონზე გამოსახულია პუტოს ფიგურები (ფრთებიანი ბიჭები). კედლები მარმარილოს იმიტაციაა, მოხატულია მცენარეული ორნამენტით.

ლადო ასათიანის ქ.№13. სამსართულიანი საცხოვრებელი სახლი (1897წ) ეკუთვნოდა ი.შალიმოვს, არქიტექტორი ი.გარიცილოვი. რენესანსისა და ბაროკოს ეკლექტიკა. ვესტიბულის კედლები დაყოფილია პანოებად, რაზეც გამოსახულია ქერუბიმები. იატაკი მოპირკეთებულია კერამიკული ფილებით. კოლორიტი მინიმალისტურია.

კონსტანტინე მაყაშვილის ქ.№18 (1910წ) სამსართულიანი სახლი მოდერნის სტილში. ვესტიბულის მოხატულობა ეკლექტურია და აერთიანებს რამოდენიმე სტილს: ბაროკოს, ამპირსა და მოდერნს. პლაფონზე გამოხატულია პუტოს ფიგურები (ფრთებიანი ბიჭები), აჟურულ ორნამენტში ფსევდო რენესანსის სტილიზაციაა. კოლორიტი ჟღერადი.

აღმაშენებლის გამზირი №36. მოდერნის სტილის სამსართულიანი საცხოვრებელი სახლი (1903წ) ნაძერწი დეკორის სიუხვითა და დახვეწილობით გამოირჩევა. შენობის სახეს მოდერნული ელემენტები განსაზღვრავს. ქალის თავის სიმბოლური გამოსახულებები, ტალღოვანი კარნიზები, ნაძერწი გირლანდები, ყვავილოვან ორნამენტებში ჩართული უჩვეულო კრონშტეინები თუ რკინის შეკიდული აივნების მოაჯირები. სადარბაზო მთლიანად შემკულია იმ დროისათვის

დამახასიათებელი მოხატულობით. ეზოსკენ ნაგებობა ტრადიციული ხის აივნებით არის მორთული. კედლებს ულამაზესი პეიზაჟები, სადარბაზოს ვესტიბულში გამოსახულია ბაღები ბავშვებითურთ, რომელნიც მოსახლეობაში „ედემის ბაღადა“ წოდებული, ზედა სართულზე კლასიციტური ტიპის პეიზაჟები, აღმოსავლური დეტალები და პლაფონზე გახსნილი ცის ხედი კუპიდონებით - ერთგვარი იდეალური მიკროსამყაროს შექმნის მცდელობა, სადაც ერთმანეთს ერწყმის დასავლეთი და აღმოსავლეთი, ზღაპარი და რეალობა.

აღსანიშნავია იატაკის დეკორირებაც, რაც ერთგვარი ხალიჩის ეფექტს ქმნის.

სადარბაზოს შედარებით მცირე ფართი აქვს, ამიტომ შესაბამისად არ არის ჭარბად გადატვირთული მოხატულობითა და მორთულობებით, აქ უფრო ფსევდობაროკოს მცდელობაა, რაც ყველაზე მეტად ჩანს ზედა სართულზე. მთლიანად მოხატულია კიბის უჯრედიც და ზედა სართულიც, მაგრამ სივრცე უფრო დახვეწილად არის ორგანიზებული და შესაბამისად არ იწვევს გადატვირთულობის განცდას. აქ განსაკუთრებით აღსანიშნავია, რომ ჩართულია ეროვნული მოტივები: კიბის უჯრედში წარმოდგენილია კომპოზიციები “ვეფხისტყაოსნის” თემაზე.

დავით აღმაშენებლის გამზირი №93. სადარბაზო ბენო ტელინგატერის მოხატულია და სელიანოვების სახლის მსგავსად აქაც ვესტიბულში ქვეყნების ალეგორიული გამოსახულებები და კიბის უჯრედების დეკორირებული ორნამენტებია. სადარბაზოს სტილი ეკლექტურია: ფსევდოკლასიციზმი შერეულია ფსევდობაროკოსთან, არის აღმოსავლური ესთეტიკის ელემენტებიც. საკმაოდ დატვირთული კომპოზიციებია, თავიანთი დეტალების სიმრავლითა და დამუშავებით. მოდერნისტული სადარბაზოების სიმსუბუქესთან შედარებით,

მთლიანად ეს სადარბაზო უფრო „მიმიკა“, და გადატვირთული. მოხატულია კიბის უჯრედებიც. ზედა სართულზე შედარებით „მსუბუქდება“, მოხატულობა. სადარბაზოს 1 სართულზე გვხვდება ძუნწი განათება და ჟანრული სცენები, ფსევდო როკოკოსა და ბაროკოს სტილში, არ არის წყვეტა სართულებს შორის, ზედა სართული უფრო მსუბუქია კოლორიტით, განსხვავებულია სტილით და გათვლილია გახსნილი ჭერის განათებაზე.

2.2.1. საზოგადოებრივი შენობების ინტერიერების ანალიზი

აღსანიშნავია, რომ მოდერნის პერიოდის მონუმენტურ - დეკორატიული ფერწერა გვხვდება არა მხოლოდ საცხოვრებელ სახლებში, არამედ საზოგადოებრივ დაწესებულებებში. სამწუხაროდ, შემოგვრჩა მათი ძალიან მცირე ნაწილი. არტისტული კაფეები: "ქიმიერიონი" და "არგონავტების ნავი", სამხატვრო აკადემიის შენობა, საჯარო ბიბლიოთეკა, სასტუმრო ლონდონის ვესტიბული, კინოთეატრ პალასის ფოიე (ამჟამად ჯ.კახიძის საკონცერტო დარბაზი).

თბილისის არტისტული წრისათვის ("კრუჟოკი") (რუსთაველის გამზ. N16) 1916 წელს არქიტექტორ დავიდ ჩისლიევის პროექტით აგებული შენობა ევროპული ნეოკლასიციზმის ნიმუშია. შენობა გრძივად მიჰყვება გამზირს, ბესიკის ქუჩის კუთხესთან კი მომრგვალებულია. პირველი სართული რუსტირებულია და ფართო სწორკუთხა დიობებით არის დანაწევრებული. 1918 წლიდან ნაგებობის სარდაფში გამართული იყო კეფე "არგონავტთა ნავი", (ამჟამინდელი ოფიცერთა სახლის სარდაფი), რომელიც მხატვრებმა კ. ზდანევიჩმა, ლ. გუდიაშვილმა და ალ. ბაჟბეუქ-მელიქოვმა მოხატეს. მეგლთა დაცვის სამმართველოს მიერ აქ საცდელი გახსნითი სამუშაოები ჩაატარების შედეგად გამოჩნდა მხატვრობის ფრაგმენტები. აღმოჩნდა, რომ ფრესკები შემორჩენილი ყოფილა ჭერსა და კედლებზე გადაღებილი ბათქაშის ქვემო.მოგვიანებით, დაუდევრობისა თუ უცოდინრობის გამო, ჭერსა და სვეტებზე არსებული მხატვრობა ვანდალურად ჩამოიფხიკა და ამჯერად მხოლოდ ერთ დიდ კედელზეა დარჩენილი ამ უნიკალური მხატვრობის ფრაგმენტები. მხატვრობის დარჩენილი ნაწილი სარდაფის ამ მონაკვეთის ჩრდილოეთ მხარეს კედელზე და მასში გაჭრილი ორი თალის ზემოთაა განთავსებული. მხატვრობა გაჯით შელესილ აგურის კედელზე ტემპერის საღებავებითაა შესრულებული. მოხატულობა საკმაოდ დაზიანებულია, მაგრამ შემორჩენილ ხილულ ნაწილზე, სავარაუდოდ, ფანტასტიკური ბაღია გამოსახული ჭრელ სამოსში გამოწყობილი მოცეკვავეებით.

„არგონავტების ნავის,, მოხატულობის დანარჩენი ნაწილის რესტავრაცია, კვლევა, ავტორის იდენტიფიცირება სამომავლოდ აუცილებლად შესასრულებელია.

პროსპექტზე, არტისტული საზოგადოების თეატრის შენობის სარდაფში მდებარეობდა რესტორანი „ანონა“, ცისფერყანწელებმა გადაწყვიტეს, აქ ჰქონოდათ თავშეყრის ადგილი. შემდეგ კაფეს სახელიც შეურჩიეს – “ქიმერიონი”. „ქიმერიონის“ დარბაზის მოსახატად მოუწვევიათ იმ დროს თბილისში მყოფი, რუსეთის საიმპერატორო თეატრის მხატვარი, პარიზის დიაგილევის სეზონის ოსტატი-დეკორატორი, პარიზის კაფეების მოხატულობის შესანიშნავი მცოდნე – სერგეი სუდეიკინი. კაფე იხატებოდა 1919 წელს. მასთან თანამშრომლობდნენ დ. კაკაბაძე და ლ. გუდიაშვილი. კაფე „ქიმერიონში“ მოხდა თანამედროვე რუსული და ქართული მხატვრობის შერწყმა. თანაც, ეს შერწყმა იმდენად ორგანული და ბუნებრივი იყო, რომ მიუხედავად ამ სამი მხატვრის მკაფიოდ გამოხატული სხვადასხვა ხელწერისა, მოხატულობა ერთიან ანსამბლურობას ემორჩილება და საერთო თეატრალურ, ოდნავ მისტიურ განწყობასაც ქმნის. ჭერის დეკორის ავტორი იყო ალექსანდრე ზალცმანი.“ქიმერიონის” მოხატულობა გართულებული და არაერთმნიშვნელოვანი სტრუქტურაა. ერთის მხრივ, ის მხატვრის ნამუშევართა კრებულია - სამი ინდივიდუალური ხელწერა და სამი შემოქმედის სუბიექტური ხედვაა. ყოველი მათგანი კაფეს კედლებს, საკუთარი ამოცანების განხორციელებისათვის როგორც ახალ გარემოს, ახალ პირობებს, ისე მოიაზრებს.

ლ.გუდიაშვილის, ს.სუდეიკინისა და დ.კაკაბაძის მიერ შერჩეული თემებიც სხვადასხვაა. “ქიმერიონის” ნამუშევრები მხატვრული მთლიანობა - ერთიანი სისტემაა, რომელიც არქიტექტურასთან შეთანხმებული ერთიანი პროპორციებითა და მასშტაბით ფორმათქმნადობის ერთიანი პრინციპების დაცვით, სივრცის სტრუქტურისა და მისი ფუნქციური დანაწილების გათვალისწინებით მეთოდურად იქმნება.

ს.სუდეიკინი “ქიმერიონის” მოხატულობაში გამოკვეთილ მხატვრულ ინდივიდუალურობად ჩანს, კედლის მხატვრობის, სივრცის გაფორმების ფუნქციასაც რადიკალურად განსხვავებულად მოიაზრებს, მაგრამ როგორც მოხატულობის თანამონაწილე, იგი იზიარებს “ქიმერიონის” მოხატულობაში ქართული, ეროვნული, მეთოდების პრინციპებს. ამიტომ “ქიმერიონის” მხატვრობა, როგორც კედლის შემკულობა მწყობრ და თანამიმდევრულ სისტემას წარმოადგენს. ცალკეულ

კომპოზიციათა სქემა და მათი სივრცეში ურთიერთმიმართება ისეთია, რომ განსაზღვრავს დარბაზში მნახველის მოძრაობის ორიენტირებს, გადაადგილების რიტმს და კარნახობს კომპოზიციების აღქმის თანამიმდევრობას. ლ.გუდიაშვილის “სტეპკოს დუქანი” თავისი კომპოზიციური სქემით როგორც გახსენება თბილისური დუქნის, მისი ყოფის კოლორიტის, მთავარ დარბაზში ჩასასვლელად გიბიძგებს, სადაც “ქიმერიონის” ბურჯებსა და კედლებზე ს.სუდეიკინის მიერ შესრულებულ ნამუშევართა გარემოცვაში აღმოჩნდები. ს.სუდეიკინის მიერ შექმნილ მრავალფეროვან სახეებზე გამოვლილი მზერა საბოლოოდ ფიქსირდება დ.კაკაბაძის “შემოქმედი და მუზა”-ზე და ერთგვარად წერტილს სვამს მსვლელობაში. ეს კომპოზიცია გაწონასწორებულობით, ფრონტალურობით, ჰორიზონტალური განშლითა და მკაცრი სიმეტრიულობით, ისევე როგორც ფიგურათა შედარებით დიდი ზომებით გაიძულებს შეჩერებას, “გამცნობს” მთელი მსვლელობის დასასრულს. შესასვლელის მოხატულობა როგორც შესავალი, “ქიმერიონის” ერთგვარი “სავიზიტო ბარათია”.

ლ. გუდიაშვილი “სტეპკოს დუქანი” და თეატრალური ფარდის გამოსახულება

კაფეს სტუმრები

ბალერინები

მასხარები

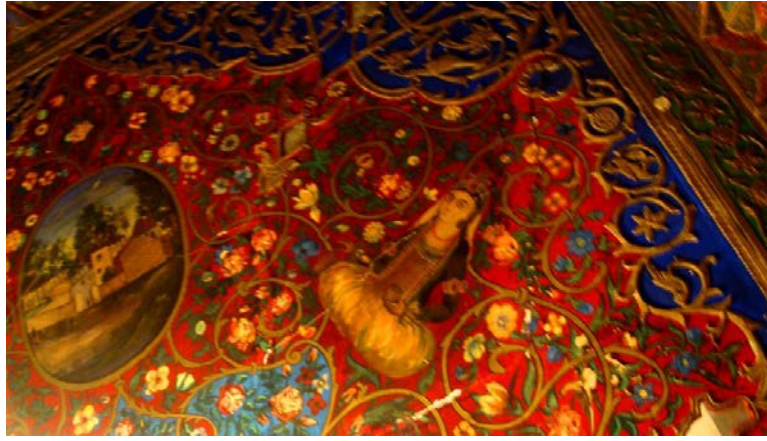
დ.კაკაბაძე “შემოქმედი და მუზა”

1920 წლის ოქტომბრის მიწურულს,ლიტერატურულმა კაფე „ქიმერიონმა“ არსებობა შეწყვიტა. არტისტულ-ბოჰემური ცხოვრების ბოლო თავშესაფარი უკვალოდ გაქრა.

კინოთეატრი “პალასი” (ამჟამად ჯ.კახიძის სახელობის საკონცერტო დარბაზი) ტიპიური მოდერნის ხანის შენობაა, შემორჩენილია ფოიეს მოხატულობა.

თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის შენობა - ვართან არშაკუნის ბროლის სასახლე (გრიბოედოვის ქუჩა N22, ყოფილი კომენდანტის ქუჩა). არქიტექტურული მორთულობით ნაგებობა XIX ს-ის თბილისური სასახლეების ტრადიციას მისდევს, ამავე დროს სამსართულიანი ფასადი ევროპულია, ხოლო ინტერიერში კი გვიანირანული დეკორია გამოყენებული: სტუკოს ორნამენტები სარკეებიან ფონზე, სპარსულწარწერიანი მედალიონები, სტალაქტიტური ფრიზები და ა.შ. ინტერიერის კედლის მხატვრობაში გამოყენებულია აღმოსავლური მინიატურები, ასევე მუშარაბებიანი ღიობები, ბუხრების მოყვანილობა და სხვა. ეს ყველაფერი თბილისში მომუშავე ირანელი ოსტატების ხელით იყო შესრულებული.

ინტერიერის მთლიანი სტილი თავისი ეკლექტურობით ახდენს საოცარ შთაბეჭდილებას: თითქოს გენიალურ სპარსულ ხალიჩას ვუყურებთ, თავისი ურთულესი და დახვეწილი ორნამენტით და ჭრელი, აღმოსავლური კოლორიტით. ზოგადად, ინტერიერის დიზაინი უნდა აკმაყოფილებდეს დამკვეთის ამბიციას და შესაბამისად ეს მეტყველებს დამკვეთის გემოვნებაზეც. ამიტომ ეს მოჭარბებული მორთულობა აღნიშნულ ინტერიერში, პირველ რიგში არის სომეხი კომერსანტის სურვილის გამოხატულება, რომელიც მთელი ცხოვრება ოცნებობდა აეშენებინა თავისი „ოცნების სასახლე,“!

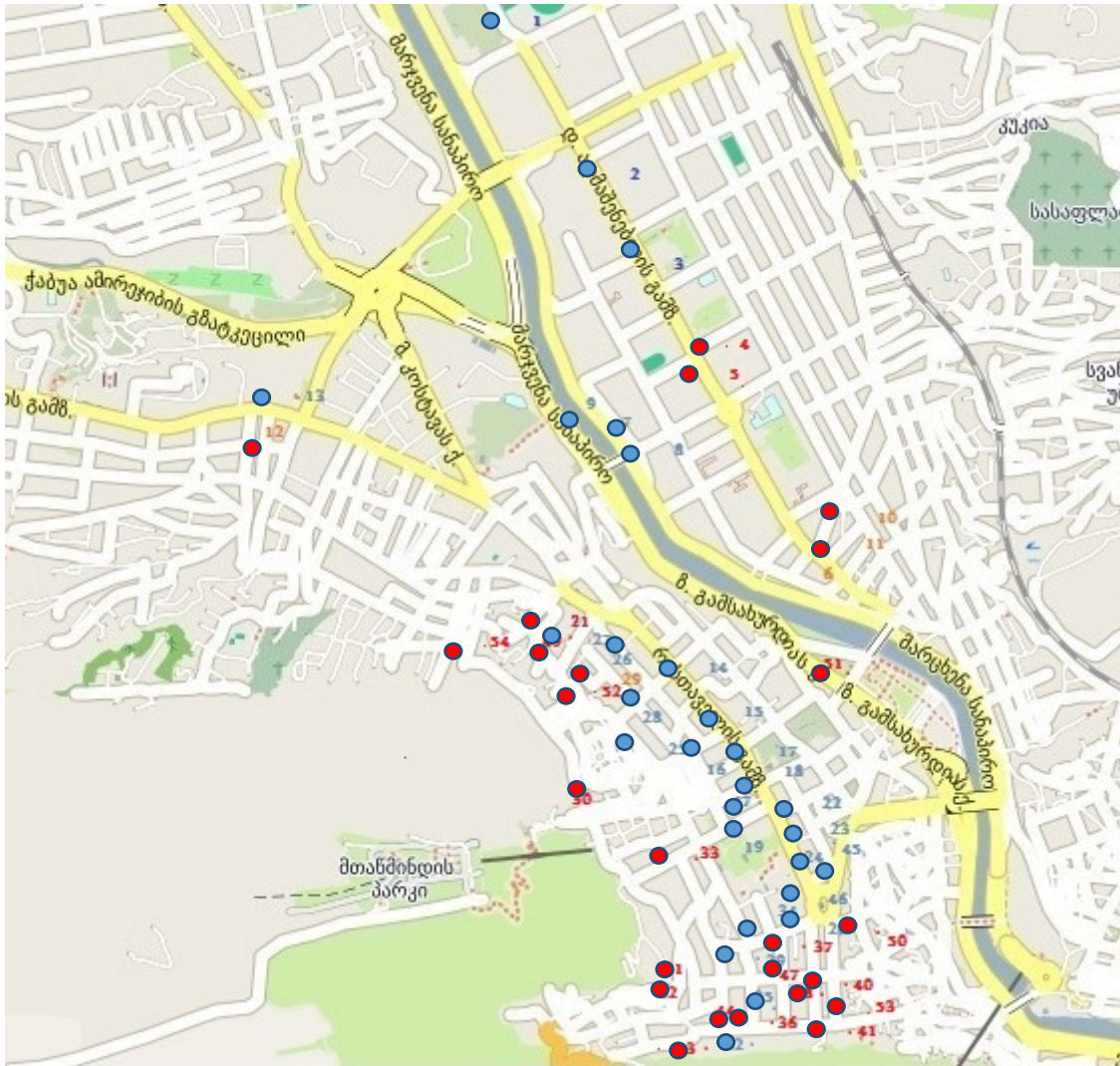
სამხარვრო აკადემია, კედლის მოხატულობა

საჯარო ბიბლიოთეკის I კორპუსი - ყოფილი სათავადაზნაურო ბანკი ანუ ქართული ბანკი (ლ. გუდიაშვილის ქ. N3) (1913-1916წ), (არქიტექტორი ანატოლი კალგინი, მხატვარი ჰ.გრინევსკი).ფასადის დეკორი ნეოფიტე, ვლადიმერ და ლავრენტი აგლამეების მიერ არის შესრულებული. ნაგებობა ძველი ქართული ხუროთმოძღვრული მოტივების გამოყენების ერთ-ერთი სრულყოფილი ნიმუშია. მსხვილ ბურჯებზე დაყრდნობილი ღრმა გალერეა-ლოჯია, გუდიაშვილის ქუჩის მხარეს, ისევე, როგორც გვერდითი გალერეა და კუთხეში აღმართული კოშკი, მოჩუქურთმებული სარკმლები და ორნამენტული რომბები ნაგებობის საზეიმო ხასიათს განაპირობებს. აღსანიშნავია ინტერიერიც: ვესტიბიულისა და ყოფილი საოპერაციო დარბაზის (სამკითხველო დარბაზი) კამარათა მოხატულობა, ქვის მოაჯირის მოდერნის სტილისათვის დამახასიათებელი დენადი ფორმებით.კედლის მხატვრობის დეკორი აღმოსავლურია, ხალიჩისებრი ორნამენტებით გაჯერებული და კოლორიტში დახვეწილი.

ორსართულიანი სახლი ყოფილი მადათოვის ქუჩაზე, (გიორგი ათონელის 31-ში ამჟამად საცხოვრებელი სახლი) ყოფილი სასტუმრო “ლონდონი”.პროექტი დამტკიცებულია 1872 წლის 22 მაისს. პროექტის ავტორი თბილისელი არქიტექტორი ოტო იაკობსიმსონია.სახლის პატრონი ალექსანდრე იაკობის ძე ზუბალაშვილი იყო ყოფილა. სადარბაზოს მასშტაბური, ფართო ინტერიერი კარგადაა განათებული შეფარნის მეშვეობით, ნახევრად ხვეული კიბე დინამიკურ სივრცეს ქმნის. კედლები მოხატულია რუსტიკისა და პანელების გამოსახულებით, კიბის უჯრედის უკანა არეები გრაფიკული ორნამენტებით. სერთო ფონზე გამოყოფილია ჩარჩოში ჩასმული

რეალისტურად შესრულებული პეიზაჟები, პლაფონზე კი ცის ფრაგმენტი. პეიზაჟებს შორის გამოირჩევა ვედუტა - ქალაქ პირნას ხედი.

მოდერნის პერიოდის მონუმენტურ - დეკორატიული ფერწერის ნიმუშები როგორც საცხოვრებელი სახლების, ისე **საჯარო** შენობებისა მეტყველებს იმდროინდელი მხატვარ-დეკორატორების დახვეწილ გემოვნებასა და შესრულების მაღალ ოსტატობაზე, დღესაც იწვევს მნახველის აღფრთოვანებას.

თბილისში მონუმენტურ-დეკორატიული ფერწერის მქონე ინტერიერის საცხოვრებელი და საზოგადოებრივი შენობების განლაგების დისლოკაციის რუკა

ზოგადი დასკვნები და რეკომენდაციები

1. საცხოვრებლის ძველი ტიპის შენობების მხოლოდ მცირე ნაწილია შენარჩუნებული, ამიტომ მათი ყოველმხრივი შესწავლა წარმოადგენს გადაუდებელ

ამოცანას, რათა მოხდეს არსებული შენობების მონუმენტურ-დეკორატიული ფერწერის დაფიქსირება, კონსერვაცია.

2. ისტორიული შენობების და მათი შიდა საზოგადოებრივი სივრცეების შესწავლა და ანალიზი უნდა ხდებოდეს მათი ადგილმდებარეობის, ისტორიული უბნების არეალის გათვალისწინებით.

3. სადარბაზო, როგორც არქიტექტურული ელემენტი მე-19 საუკუნის ბოლოს, ახალი ტიპის “ფემენებელურ” სახლებთან ერთად ჩნდება, როდესაც არისტოკრატია სულ უფრო ევროპული ყოფის სტანდარტებისკენ მიისწრაფის და წინანდელი სახლების მასშტაბით აღარ კმაყოფილდება.

4. უხვად მორთულმა სადარბაზო-ვესტიბიულმა განსაკუთრებით პარადული, საზეიმო იერი შესძინა თბილისურ სახლს და ერთგვარ სავიზიტო ბარათად იქცა.

5. საჭიროა ისტორიული თბილისის უბნებში, XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე აგებული შენობების აღდგენისათვის, რესტავრატორებს მიეცეს მეცნერულად დასაბუთებული რეკომენდაციები კონკრეტული შენობების ინტერიერების მონუმენტურ-დეკორატიული ფერწერის შესანარჩუნებლად.

6. ჩატარებული კვლევის საფუძველზე შეიქმნა სადარბაზოიანი სახლების სია მისამართებით და თბილისში მათი დისლოკაციის რუკა, რომელზეც დატანილია როგორც საცხოვრებელი, ასევე საზოგადოებრივი შენობები. ეს მასალა დაეხმარება სხვა მკვლევარებს, ასევე ტურისტულ სააგენტოებს ტურისტული მარშრუტების შედგენის დროს.

რეზიუმე

ახალ მასშტაბებსა და ტემპებს მივყავართ ქალაქის ძველი არქიტექტურის იერსახის შეცვლასთან. ირღვევა ქალაქისათვის დამახასიათებელი ელემენტებსა და სტრუქტურას შორის ჰარმონიულობა, მისი ესთეტიკური აღქმა. ამასთანავე

აღსანიშნავია, რომ ადამიანი მიისწრაფის შეინარჩუნოს ძველი, ტრადიციული ფორმები და ეძებს ამის განხორციელების გზებს.

კვლევისთვის შერჩეულია ისტორიული თბილისის ის პერიოდი, როცა ფეოდალური ქალაქი გარდაიქმნებოდა კაპიტალისტურ ქალაქად, აზიურიდან - ევროპულად. ამ პერიოდის არქიტექტურა განსხვავებით მისი ისტორიის სხვა პერიოდებისაგან ძირითადად შემორჩენილია დღემდე. მათი ნაწილის შესახებ წარმოდგენა ასევე შეიძლება ვიქონიოთ შემორჩენილი გეგმებით, ნახაზებით, გრაფიურებითა და ფოტოებით.

ნაშრომში ძირითადად ის უბნებია განხილული, სადაც თავმოყრილია თბილისის არქიტექტურული სპეციფიკა: კალა, თბილისი (სეიდაბადი), ისანი (ავლაბარი), გარეთუბანი, დავით აღმაშენებლის გამზირი და მისი მიმდებარე ტერიტორია.

განხილულია რიგა-ბაქო-თბილისის მოდერნის სტილის ნაგებობები, მათი სადარბაზოების ინტერიერები და ფერწერა. აღსანიშნავია, რომ ყოველ მათგანში იგრძნობა ადგილობრივი ტრადიციებისა და კულტურის გავლენა, როგორც შენობების არქიტექტურაზე, ისე მათი სადარბაზოების ინტერიერებსა და ფერწერაზე. განხილულია თბილისში XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე აგებული საცხოვრებელი სახლები და **საჯარო** დაწესებულებები, მათი ინტერიერების მონუმენტურ-დეკორატიული ფერწერა, დაფიქსირებულია ხუთ ათეულზე მეტი ნაგებობა.

ჩატარებული კვლევის საფუძველზე შედგენილი იქნა განხილული ობიექტების სია მისამართებით და ისტორიული მონაცემებით (აშენების წელი, არქიტექტორი) და მათი დისლოკაციის რუკა, რამაც შეიძლება გამოყენება ჰპოვოს სხვა მკვლევარებისა და ტურისტული სააგენტოების მიერ.

SUMMARY

New scales and paces lead us to the transformation of an appearance of an old architecture of the city. Harmonicity between the elements and structure, characteristic for the city, its esthetic perception is violated. At the same time it should be noted, that a human being strives for keeping the old, traditional forms and searches for the ways of its implementation. Such period of a historical Tbilisi is selected for a research, when a feudal city had been turned into a capitalist city, from Asian into European. Unlike other periods of its history,

the architecture of this period mainly had been reserved up to date. We can learn the part of them by the old plans, drawing, engravings and photos. In this paper mainly are discussed those districts, where there is concentrated the architectural specific character of Tbilisi. Kala, Tbilisi (seidabad), Isani (Avlabari), Garetubani, David Aghmashenebeli Avenue and the surrounding area.

Riga-Baku-Tbilisi modern style buildings, their entrances' interiors and paintings are discussed. It should be noted, that in each of them we can feel an influence of local traditions and culture on the architecture of the buildings and on their entrances' interiors and paintings as well.

Residential buildings and public institutions, constructed on the threshold of XIX-XX centuries, monumental-decorative paintings of their interiors are discussed. More than five dozen buildings are recorded.

On the bases of the conducted research, the list of addresses and historical data (date of construction, architect) of the discussed objects and their dislocation maps were drawn, which can be applied by other researchers and touristic agencies.

დისერტაციის ძირითადი შედეგები გამოქვეყნებულია შემდეგ შრომებში

1. თ.ქუთათელაძე, გ.ბაგრატიონ-დავითაშვილი, თბილისის არქიტექტურა XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის შრომები, №2(492) 2014წ.
2. თ.ქუთათელაძე, გ.ბაგრატიონ-დავითაშვილი, გარეთუბნის არქიტექტურული თავისებურებანი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, ჰიდროინჟინერია, №1-2, (17-18) 2014წ
3. თ.ქუთათელაძე, გ.ბაგრატიონ-დავითაშვილი, XIX-XX საუკუნეების მიჯნის იზოლირებული სადარბაზოების სტილისტური მიმდინარეობები, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საქართველოს საინჟინრო აკადემია ბიზნეს-ინჟინერინგი, №1, 2015წ
4. თ.ქუთათელაძე, თბილისის ქალაქური საცხოვრებელი და ადგილობრივი ხუროთმოძღვრული ტრადიცია, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, სტუდენტთა 82-ე ღია საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია, თეზისების კრებული, 2014წ

